

Експрес-аналіз/

■ **Дмитро Гладких**
Dmytro Hladkykh

Кандидат економічних наук, доцент
PhD (Economics), Associate Professor
E-mail: dgladkikh@ukr.net

Ключові показники діяльності банків України за підсумками 2013 року

Key indices of banks of Ukraine activities by the results of 2013

До вашої уваги – традиційний аналіз ключових показників діяльності банків України за підсумками попереднього року, зроблений нашим позаштатним оглядачем на основі відкритих даних фінансової звітності банківських установ (розгорнута структура активів, зобов'язань, капіталу, інформація про прибутки і збитки у розрізі окремих банків станом на 01.01.2014 р. опубліковані у попередньому номері журналу “Вісник НБУ”).

Слід зазначити, що під впливом політичної та курсової нестабільності у першому кварталі поточного року різко похитнулися позиції багатьох банків, унаслідок чого деякі з них, втративши лідерські позиції, були віднесені до категорії неплатоспроможних і в них запроваджено тимчасові адміністрації. Однак автор цього матеріалу послуговується об'єктивною мовою цифр на кінець 2013 року, аналізуючи показники і динаміку порівняно з даними 2012 року. Також зауважуємо, що публікований експрес-аналіз, коментарі та висновки автора відображають його власну точку зору і не є офіційною оцінкою діяльності банків з боку Національного банку України.

There is given the traditional analysis of key indices of activities of Ukrainian banks by the results of the previous year, which was made by our non-staff observer. The analysis is grounded on open data of financial reports of banking institutions (the detailed structure of assets, liabilities, capital, profits and losses of some banks as of 1 January 2014, which were published in the previous issue of the “Herald of the NBU”).

It should be noted that positions of many banks weakened under the influence of political and exchange rate instability in the first quarter of the current year. As a result, some of banks lost their leading positions and were rated as insolvent banks; there were established interim administrations in these banks. However, the author used objective data given at the end of 2013, having analyzed the indices and dynamics in comparison with the 2012 data. We also take notice of the fact that the express-analysis given in the article as well as author's comments and conclusions reflect his point of view, and they are not the official assessment of banks' activities by the National Bank of Ukraine.

It should be noted that positions of many banks weakened under the influence of political and exchange rate instability in the first quarter of the current year. As a result, some of banks lost their leading positions and were rated as insolvent banks; there were established interim administrations in these banks. However, the author used objective data given at the end of 2013, having analyzed the indices and dynamics in comparison with the 2012 data. We also take notice of the fact that the express-analysis given in the article as well as author's comments and conclusions reflect his point of view, and they are not the official assessment of banks' activities by the National Bank of Ukraine.

Відкриті інформаційні джерела (Офіційне інтернет-представництво Національного банку України, журнал “Вісник Національного банку України”) містять достатній обсяг звітних даних про будь-який банк, що дає змогу самостійно в загальних рисах визначити основні напрями його діяльності, темпи зростання або скорочення різних видів активно-пасивних операцій, якість активів і кредитного портфеля, рівень залежності від коштів населення, прибутковість, збалансованість структури активів, залучених коштів і капіталу. Отже, читач може самостійно і з високою достовірністю визначити надійність того чи іншого банку на найближчу перспективу.

Водночас, обираючи вперше або змінюючи банк, його клієнти (юри-

дичні і фізичні особи, вкладники) керуються переважно або імідажем мотивами (відомий бренд, реклама, наявність іноземних акціонерів тощо), або ціновими (високі ставки за депозитами, привабливі тарифи на розрахунково-касове обслуговування, вигідні пропозиції кредитування).

У третьому номері журналу “Вісник Національного банку України” за 2014 рік опубліковано інформацію про структуру активів, зобов'язань, власного капіталу, прибутки і збитки банків України станом на 01.01.2014 р. На нашу думку, ці дані потребують додаткового аналізу як по банківській системі в цілому, так і щодо окремих банків.

З огляду на те, що згадана статистика описує 180 банківських установ, навести значення всіх коефіцієнтів

для кожного банку в межах однієї статті складно. Тому зосередимо увагу лише на тих значеннях, які стосуються банківської системи в цілому та окремих банків, показники котрих суттєво відхиляються в той чи інший бік від середніх.

Кількість показників діяльності будь-якого банку, які можна розрахувати на базі відкритих джерел, сягає декількох десятків. Проте у цій статті розглянемо найважливіші серед них та найпростіші для самостійного розрахунку на рівні клієнта чи контрагента.

• **Динаміка активів за звітний період.** Якщо в усій банківській системі та абсолютній більшості банків за звітний рік спостерігається зростання обсягів активів, то їх скорочення у певному банку може бути спричинене різними

факторами, у тому числі об'єктивними і вагомими, проте потребує додатково-го аналізу і пояснення.

- **Питома вага кредитного портфеля у структурі активів.** Кредити – традиційне і здебільшого головне джерело банківських доходів. Проте конкретний банк може бути новоствореним і не мати значного обсягу сформованого кредитного портфеля або може свідомо надавати перевагу міжбанківським активним операціям, інвестиціям у цінні папери чи інші фінансові інструменти. Отже, цей показник дає змогу визначити, чи є кредитування основним напрямом діяльності банку.

- **Питома вага кредитів юридичних і фізичних осіб у структурі кредитного портфеля** дає підстави визначити перелік банків, які орієнтуються переважно на кредитування відповідно підприємств чи населення.

- **Динаміка кредитного портфеля за звітний період.** Скорочення кредитного портфеля саме собою не є негативним показником, адже може свідчити про планове погашення стандартних кредитів або про списання проблемних кредитів за рахунок страхового резерву. Натомість зростання кредитного портфеля окремих банків на тлі загального його скорочення у банківській системі є позитивним сигналом, що свідчить про наявність у таких банків вільних ресурсів і бажання ефективно їх розміщувати.

- **Питома вага цінних паперів у структурі активів** банківської системи в останні роки не перевищує 10–12%. Проте існують цілком надійні, ефективні і прибуткові банки, які з різних причин мають вагому частку активів, розміщену у вигляді як державних, так і корпоративних цінних паперів.

- **Питома вага основних засобів і нематеріальних активів у структурі активів** останніми роками не перевищує 3–4% від загальних активів банківської системи і сама собою не є однозначно позитивною чи негативною ознакою. Існують банки, котрі свідомо розміщують свої відділення в орендованих приміщеннях, аби мати змогу оперативної їх закрити в разі потреби. Інші банки, навпаки, купують приміщення для нових відділень, щоб не залежати від примх орендодавців, цінових коливань на ринку офісної нерухомості й економити на майбутніх витратах на оренду. Слід також враховувати низьку ліквідність основних фондів даного призначення, принаймні тривалий термін їх реалізації.

- **Питома вага інших активів у**

структурі активів також є одним із показників ефективності управління банківською установою. Адже чим менше значення цього показника, тим меншою є відносна частка активів, які не приносять доходу.

- **Відношення сформованих страхових резервів під кредитні операції до кредитного портфеля та відношення резервів під активні операції до активів** на звітну дату. Чим меншим є значення цих показників (безумовно, якщо банк адекватно оцінює якість власних активів і своєчасно та у повному обсязі формує страхові резерви), тим “якіснішими” можна вважати його активи, зокрема кредити, тим краще почувається банк. І навпаки.

- **Питома вага заборгованості перед юридичними особами у структурі зобов'язань** характеризує напрям діяльності банківської установи у сфері залучення пасивів, її орієнтацію на корпоративний чи роздрібний бізнес (населення).

- **Питома вага коштів населення в структурі зобов'язань** свідчить про рівень залежності банку від достатньо динамічних і схильних до раптової зміни банку вкладників.

- **Динаміка вкладів населення за звітний період** є яскравим показником привабливості банку з погляду роздрібних клієнтів.

- **Абсолютний розмір власного капіталу** є найголовнішим окремо взятим показником “здоров'я” та надійності банку, адже капітал є своєрідною “подушкою безпеки” і захистом від впливу негативних зовнішніх та внутрішніх чинників як для самого банку, так і для його клієнтів.

- **Динаміка власного капіталу за звітний період.** Останніми роками на рівні банківської системи в цілому спостерігається зростання власного капіталу. Отже, скорочення капіталу певного банку є негативним сигналом і потребує додаткового аналізу причин такої динаміки.

- **Абсолютний розмір фінансового результату** є одним із ключових показників діяльності банку. В останні роки абсолютна більшість банків має додатне значення фінансового результату.

- **Прибутковість активів за звітний період** визначається як відношення фінансового результату до середньої суми активів за звітний період. Характеризує ефективність використання активів і не залежить безпосередньо від їхнього розміру.

- **Прибутковість капіталу за звітний період** визначається як відношен-

ня фінансового результату до середньої суми власного капіталу за звітний період. Характеризує ефективність використання власних коштів банку і не залежить безпосередньо від їхнього обсягу.

- **Обсяг витрат на сплату податку на прибуток** опосередковано характеризує прибутковість банку та ступінь його участі у формуванні податкової частини доходів консолідованого державного бюджету.

- **Питома вага валютних кредитів у кредитному портфелі** характеризує залежність банку від курсових коливань і опосередковано впливає на його ліквідність та фінансову стійкість.

- **Питома вага валютних пасивів у структурі зобов'язань та валютних вкладів у структурі залучених коштів населення** характеризує здатність банку безперерійно виконувати свої зобов'язання в умовах курсових коливань.

Отже, першим із названих нами показників, що характеризують фінансовий стан банківської установи, є **динаміка активів за звітний період.**

У банківській системі в цілому за 2013 рік абсолютне зростання обсягів активів становило 150 млрд. грн., або 13% (для порівняння: за 2012 рік цей показник становив 73 млрд. грн., або 7%).

На нашу думку, в розрізі окремих банків зростання цього показника доцільно аналізувати передусім з урахуванням абсолютних сум, а його зменшення яскраво характеризують відносні величини. Відповідні дані наведено в таблиці 1.

Зауважимо, що ці дані свідчать про дуже значне (майже дворазове за рік) збільшення активів Дельта-банку. Проте це зростання відбулося зокрема за рахунок консолідації на його базі активів Кредитпромбанку, Омега-банку та АСТРА-банку. Відповідно в останніх зафіксовано скорочення активів.

На перший погляд, зростання активів окремого банку протягом звітного періоду свідчить про розвиток установи, розширення активно-пасивних операцій (адже зростання активів априорі, за визначенням неможливе без відповідного зростання пасивів) і є запорукою відповідного зростання процентних доходів та прибутку. Проте механічне збільшення портфеля активів ще не гарантує адекватного зростання прибутковості банку. Потрібний додатковий аналіз якості нових активів. Так само і скорочення активів не є однозначно негативним, адже скоро-

чуватись (виводитися поза баланс або списуватися) можуть проблемні активи, натомість обсяг якісних активів паралельно з цим може залишатися на існуючому рівні або навіть зростати.

Отже, зростання активів окремого банку протягом звітного періоду само собою ще не є критерієм його високої надійності й привабливості для інвесторів і вкладників. До речі, як і зменшення (зрозуміло, що йдеться лише про незначні відносні коливання цього показника). Значно важливішою є спроможність банку ефективно використовувати наявні активи. Тому доцільно розглянути структуру активів.

Питома вага кредитного портфеля у структурі активів визначає основний напрям діяльності банку, адже розподіляє всі банки на ті, котрі спрямовані на кредитування кінцевого позичальника, і ті, що надають перевагу іншим видам

Зростання активів (≥ 2 млрд. грн.)		
Назва банку	Сума зростання, тис. грн.	Відносне зростання, %
Приватбанк	42 062 145	24
Дельта-банк	25 455 949	85
Ощадбанк	17 572 554	20
Дочірній банк Сбербанку Росії	8 068 752	30
ВІЕЙБІ-банк	7 778 473	59
Укресімбанк	6 400 179	7
Перший український міжнародний банк	4 977 610	18
Альфа-банк	3 704 572	14
"Надра"	3 431 415	12
"Фінанси та кредит"	3 173 652	14
"Фінансова ініціатива"	2 988 164	30
Укргазбанк	2 796 707	13
"Київська Русь"	2 781 644	50
Златобанк	2 359 814	45
Платинум-банк	2 097 686	57
Зменшення обсягів активів (≥ 15%)		
Назва банку	Відносне зменшення, %	Сума зменшення, тис. грн.
Кредитпромбанк	-91	-11 132 259
Омега-банк	-78	-2 578 544
Інтеграл-банк	-49	-880 820
АСТРА-банк	-44	-806 914
"Конкорд"	-41	-116 437
Марфін-банк	-39	-1 595 222
"Кредит-Дніпро"	-30	-2 478 920
ВТБ-банк	-26	-8 926 637
Фінекобанк	-25	-65 703
Український банк реконструкції та розвитку	-23	-38 615
"Даніель"	-21	-284 987
"Глобус"	-20	-347 258
Індустріалбанк	-18	-594 393
Піреус-банк МКБ	-18	-567 320
Банк "3/4"	-17	-895 810
ІНГ-банк Україна	-16	-1 860 909
"Богуслав"	-16	-97 871

активних операцій (міжбанківським кредитам, цінним паперам тощо).

Таблиця 2 містить перелік банків, які мають гранично великі та гранично малі значення цього показника порівняно з середнім рівнем по банківській системі. На 01.01.2014 р. він становив 63%, а на 01.01.2013 р. – 62%.

Надмірно високе значення показника питомої ваги кредитного портфеля в структурі активів не завжди свідчить про орієнтацію банку переважно на кредитні операції. Іноді це також може бути наслідком суттєвих фінансових негараздів у банківській установі (наприклад, коли більшість кредитів – сумнівні до повернення, а всі ліквідні активи вже витрачені на виконання платіжних вимог клієнтів).

Відповідно надто низька питома вага кредитів у структурі активів може свідчити про домінування в ній не міжбанківських кредитів і державних цінних паперів, а основних засобів, дебіторської заборгованості або

Банківські установи зі значними розмірами кредитних портфелів (≥ 85%)	Значення показника, %
"Аксиома"	96
Реал-банк	94
"Софійський"	92
ДіВі-банк	91
Брокбізнесбанк	91
"Велес"	90
"Столичний"	89
КСГ-банк	89
Фортуна-банк	89
"Конкорд"	88
Інтеркредитбанк	87
"Центр"	87
"Фінансова ініціатива"	86
"Юніон стандарт"	86
"Національні інвестиції"	85
"Аркада"	85
Меліор-банк	85
Банківські установи з незначними розмірами кредитних портфелів (≤ 25%)	Значення показника, %
Родовід-банк	3
"Фінансовий партнер"	6
Дойче-банк ДБУ	7
Комерційний індустріальний банк	7
Банк "3/4"	8
БТА-банк	13
Український банк реконструкції та розвитку	13
"Фамільний"	14
Фінанс-банк	14
Вернум-банк	16
Альпарі-банк	22
"Юнісон"	23
Авант-банк	23

Таблиця 3. Питома вага кредитів фізичних осіб у кредитних портфелях окремих банків України на 01.01.2014 р.

Банківські установи зі значними розмірами кредитних портфелів фізичних осіб (≥ 35% наданих кредитів)	Значення показника, %
"Ренесанс-капітал"	100
"Фамільний"	100
"Русский стандарт"	99
Ідея-банк	96
Платинум-банк	90
Банк "3/4"	73
"Траст"	70
Правекс-банк	70
Акцент-банк	67
Старокиївський банк	64
Експрес-банк	52
Дельта-банк	49
Укрсиббанк	48
Універсал-банк	44
"Надра"	42
ОТП-банк	42
Укрсоцбанк	42
Кредобанк	38
Актив-банк	36
Банківські установи з незначними розмірами кредитних портфелів фізичних осіб (≤ 1% наданих кредитів)	
Фортуна-банк	
"Союз"	
Меліор-банк	
"Юніон стандарт"	
Інтербанк	
Інтеркредитбанк	
Реал-банк	
Південкомбанк	
Кредитвестбанк	
Європромбанк	
"Народний капітал"	
ДіВі-банк	
"Центр"	
Унікомбанк	
СЕБ-корпоративний банк	
Інвестиційно-трастовий банк	
Дойче-банк ДБУ	
Український банк реконструкції та розвитку	
Альпарі-банк	

інших складових, які не приносять банку доходів.

Низька питома вага кредитного портфеля в структурі активів також може свідчити про те, що банк недавно почав працювати на ринку і просто не встиг досягти адекватного рівня кредитного портфеля відносно активів. Це стосується, наприклад, нового банку "Юнісон".

Співвідношення *питомої ваги кредитів юридичних осіб і кредитів фізичних осіб у структурі кредитного портфеля* дає підстави скласти переліки банків, які орієнтуються переважно на кредитування відповідно підприємств чи населення.

Таблиця 3 містить перелік банків,

котрі мають гранично велику та гранично малу питому вагу кредитів населення у кредитних портфелях порівняно з середнім рівнем по банківській системі, що на 01.01.2014 р. дорівнював 18% (станом на 01.01.2013 р. – 19%). Виходячи з цього, частка кредитів підприємств у середньому по банківській системі становила 82% (на 01.01.2013 р. – 81%).

Відсутність (або мінімальний обсяг) у структурі кредитного портфеля позик населення може бути свідченням як свідомої відмови банку від роздрібного кредитування (наприклад, СЕБ-корпоративний банк, Дойче-банк ДБУ), так і “молодістю” банківської установи, яка ще не встигла розвинути даний напрям активних операцій або мережу відділень.

Наступний показник, який характеризує ділову активність банку і на який хотілося б звернути увагу, – **динаміка кредитного портфеля за звітний період**. Обсяг кредитного портфеля банківської системи в цілому за 2013 рік зріс на 105 млрд. грн., або на 15% (за 2012 рік відповідно скоротився на 119 млрд. грн., або на 15%). У таблиці 4 наведено перелік банків, які найсуттєвіше збільшили і зменшили обсяги

Таблиця 4. Динаміка кредитних портфелів окремих банків України протягом 2013 року

Банки, які збільшили обсяги кредитних портфелів на ≥ 2 млрд. грн.	Абсолютне зростання, тис. грн.	Відносне зростання, %
Приватбанк	28 822 400	25
Дельта-банк	22 088 261	123
Дочірній банк Сбербанку Росії	5 777 251	29
ВІЕЙБІ-банк	3 924 839	51
“Надра”	3 669 522	17
“Фінансова ініціатива”	3 073 133	38
Альфа-банк	3 016 945	18
Перший український міжнародний банк	2 897 966	17
Златобанк	2 096 878	52
Платинум-банк	2 057 453	75
Банки, які зменшили обсяги кредитних портфелів на ≥ 25%	Відносне зменшення, %	Абсолютне зменшення, тис. грн.
Омега-банк	-100	-2 288 624
Кредитпромбанк	-97	-9 821 138
АСТРА-банк	-96	-1 032 932
Комерційний індустріальний банк	-75	-50 564
“Конкорд”	-45	-117 485
Експрес-банк	-43	-599 648
Український банк реконструкції та розвитку	-38	-10 721
БТА-банк	-36	-440 715
Фінанс-банк	-36	-17 526
Правекс-банк	-30	-1 011 344
Марфін-банк	-28	-502 479
“Кредит-Дніпро”	-27	-1 428 519

своїх кредитних портфелів.

Дані, наведені в таблиці 4, свідчать про більш як подвійне збільшення кредитного портфеля Дельта-банку. Це зростання відбулося передусім за рахунок консолідації на його базі кредитів Кредитпромбанку, Омега-банку та АСТРА-банку. Відповідно останні зафіксували радикальне скорочення своїх кредитних портфелів.

Як уже зазначалося, зростання активів (зокрема і кредитного портфеля) окремого банку протягом звітнього періоду саме собою ще не є критерієм його привабливості. Також скорочення кредитного портфеля автоматично не є однозначно негативним сигналом. Значно більшу вагу має спроможність банку ефективно використовувати наявні активи, насамперед кредитний портфель.

Український фондовий ринок останніми роками з багатьох причин перебуває у досить нестабільному та пригніченому стані. Особливо це стосується корпоративного сегмента цього ринку. На нашу думку, саме тому **питома вага цінних паперів у структурі активів** банківської системи в цілому станом на 01.01.2014 р. сягала лише 12.1% (станом на 01.01.2013 р. цей показник дорівнював 8.5%), що свідчить про досить низьку зацікавленість більшості банків у здійсненні цього виду активних операцій. Проте є банки, які з різних причин мають вагому частку активів, розміщених у вигляді як державних, так і корпоративних цінних паперів. Таблиця 5 містить перелік цих банків.

Питома вага основних засобів і нема-

Таблиця 5. Питома вага цінних паперів та інвестицій у структурі активів окремих банків України на 01.01.2014 р.

Банківські установи, що мали значні інвестиції у цінні папери (≥ 25%)	Значення показника, %
Альпарі-банк	73
Фінанс-банк	71
Родовід-банк	50
Інтербанк	43
АСТРА-банк	41
Укресімбанк	40
“Авангард”	40
“Фінансовий партнер”	40
Ощадбанк	34
Сітібанк	30
Експобанк	29
Укргазбанк	29
БТА-банк	28
“Даніель”	27
Український банк реконструкції та розвитку	26
“Петрокомерц-Україна”	25
“Хрещатик”	25

теріальних активів у структурі активів (див. таблицю 6) сама собою не є однозначно позитивною чи негативною ознакою фінансового стану банківської установи, проте, аналізуючи показники діяльності банку, варто враховувати низьку ліквідність основних фондів, принаймні тривалий термін їх реалізації. Середнє значення цього показника для всієї банківської системи станом на 01.01.2014 р. дорівнювало 3.1% (на 01.01.2013 р. – 3.5%).

Загалом же можна стверджувати, що низьку питому вагу основних засобів у структурі активів мають банки, які з різних причин або ще не встигли розбудувати мережу відді-

Таблиця 6. Питома вага основних засобів та нематеріальних активів у структурі активів окремих банків України на 01.01.2014 р.

Банківські установи зі значними обсягами основних фондів (≥ 10%)	Значення показника, %
Східно-промисловий банк	31
Український банк реконструкції та розвитку	23
“Розрахунковий центр”	22
“Фамільний”	16
Агрокомбанк	15
Укркомунбанк	14
Правекс-банк	14
“Український капітал”	12
Кредобанк	12
“Земельний капітал”	12
Фінбанк	12
“Аркада”	11
Полтава-банк	10
Полікомбанк	10
Старокиївський банк	10
Банківські установи з незначними обсягами основних фондів (≤ 0.5%)	
КСГ-банк	
Реал-банк	
Златобанк	
“Петрокомерц-Україна”	
“ТК-кредит”	
БМ-банк	
“Даніель”	
Унікомбанк	
Апекс-банк	
Артем-банк	
Кредитвестбанк	
“Юніон стандарт”	
Інтербанк	
Південкомбанк	
ДіВі-банк	
“Союз”	
“Фінансова ініціатива”	
“Траст-капітал”	
“Аксиома”	
“Конкорд”	
Класик-банк	
“Національні інвестиції”	
ІНГ-банк Україна	
Дойче-банк ДБУ	

лень, відкритих у власних приміщеннях, або свідомо орієнтуються на операції, не пов'язані з активізацією роздрібного бізнесу.

Питома вага інших активів у структурі активів є одним із показників ефективності управління банківською установою. Адже чим меншим є його значення, тим менша відносна частка активів, які не приносять доходу.

Таблиця 7 містить перелік банківських установ, котрі мають найбільші значення даного коефіцієнта, з урахуванням того, що середнє значення цього показника для всієї банківської системи на 01.01.2014 р. дорівнювало 0,4% (порівняно з 01.01.2013 р. – без змін).

Серед коефіцієнтів, які описують якість активів, найпоказовішими, на нашу думку, є **відношення сформованих страхових резервів під кредитні операції до кредитного портфеля та відношення резервів під активні операції до активів на звітну дату**.

Якщо припустити, що всі банки

Таблиця 7. Питома вага інших активів у структурі активів окремих банків України на 01.01.2014 р.	
Банківські установи зі значними розмірами інших активів (≥ 2% активів)	Значення показника, %
Старокиївський банк	16,8
“Траст-капітал”	6,3
“Капітал”	4,7
“Львів”	4,2
Полтава-банк	3,9
“Михайлівський”	3,3
БТА-банк	2,8
Укросоцбанк	2,6
Укркомунбанк	2,5
Мотор-банк	2,0

адекватно оцінюють якість власних активів і своєчасно та у повному обсязі формують страхові резерви, то чим меншими є значення цих показників, тим краще починається той чи інший банк. І навпаки.

Станом на 01.01.2014 р. відношення резервів під кредитні операції до кредитного портфеля для банківської системи в цілому становило 15%, відношення резервів під активні операції до активів – 10% (станом на 01.01.2013 р. – відповідно 19% та 12%). Отже, таблиця 8 містить перелік банків, які мають найвищі (негативні) значення даних показників.

Одним із показників, що характеризують напрям діяльності банківської установи у сфері залучення пасивів, є **питома вага заборгованості перед юридичними особами у структурі зобов'язань**. Значення цього по-

Таблиця 8. Відношення сформованих страхових резервів під активні операції до активів окремих банків України на 01.01.2014 р.

Банківські установи зі значними обсягами сформованих страхових резервів під кредитні операції (≥ 25% кредитного портфеля)	Значення показника, %
“Юніон стандарт”	56
Правекс-банк	46
“Велес”	45
Укргазбанк	43
Фінанс-банк	43
“Форум”	39
“Конкорд”	31
БТА-банк	30
Укросоцбанк	29
Кредит-Європа-банк	29
Піреус-банк МКБ	28
Грін-банк	28
Марфін-банк	26
“Богуслав”	25
Ощадбанк	25
Банківські установи зі значними обсягами сформованих страхових резервів за всіма активними операціями (≥ 15% активів)	Значення показника, %
“Юніон стандарт”	51
“Велес”	42
“Форум”	28
“Конкорд”	27
Правекс-банк	25
Укргазбанк	21
Укросоцбанк	19
Кредит-Європа-банк	18
ВТБ-банк	17
“Фінансова ініціатива”	16
“Богуслав”	16
ОТП-банк	15
Грін-банк	15
“Ринкові технології”	15
“Русский стандарт”	15
Піреус-банк МКБ	15

казника для банківської системи в цілому на 01.01.2014 р. становило 24% (без змін порівняно зі значенням на 01.01.2013 р.).

Надмірне (що прямує до 100%) значення цього співвідношення може бути як наслідком свідомої відмови від залучення окремим банком відносно “дорогих” депозитів населення і міжбанківських кредитів, так і певною ознакою недовіри до даної кредитної установи з боку фізичних осіб та інших банків. Незначне або нульове значення цього показника може бути наслідком різних причин, що провокують повільне збільшення клієнтських зобов'язань. Наприклад, новостворений банк може фізично не встигнути залучити значну кількість клієнтів – юридичних осіб зі значними обсягами пасивів, як от новостворені банки “Гефест”, “Пор-

тал”, “Розрахунковий центр”.

Отже, таблиця 9 містить перелік банківських установ, що мають найбільшу і найменшу питому вагу коштів юридичних осіб (підприємств) у структурі залучених коштів.

Питома вага коштів населення у структурі зобов'язань – яскравий показник привабливості банку з точки зору роздрібних клієнтів. До речі, цей показник, за наявності відповідних даних, доцільно розглядати не лише станом на звітну дату, а й у динаміці. Отже, таблиця 10 містить перелік банків, які найбільше залежать від цих вкладів та / або є лідерами на ринку депозитів населення.

Стосовно банківської системи в цілому, то на 01.01.2014 р. питома вага

Таблиця 9. Питома вага заборгованості перед юридичними особами у структурі зобов'язань окремих банків України на 01.01.2014 р.

Банківські установи зі значними частками заборгованості перед підприємствами у структурі зобов'язань (≥ 60%)	Значення показника, %
“Авангард”	100
Інвестиційно-трастовий банк	100
Дойче-банк ДБУ	99
Унікомбанк	93
КСГ-банк	88
“ТК-кредит”	87
Сітібанк	85
ДіВі-банк	84
“Юніон стандарт”	78
Грін-банк	77
Меліор-банк	77
“Кліринговий дім”	75
Укрбудінвестбанк	74
Класик-банк	74
Інтеркредитбанк	73
“Аксіома”	69
Держзембанк	65
“Центр”	63
Банківські установи з незначними частками заборгованості перед підприємствами у структурі зобов'язань (≤ 10%)	Значення показника, %
“Гефест”	0
“Ренесанс капітал”	1
Український банк реконструкції та розвитку	1
“Портал”	2
БТА-банк	3
“Русский стандарт”	3
Родовід-банк	3
“Траст”	4
“Український капітал”	5
“Даніель”	8
Реал-банк	8
Універсал-банк	8
Інвестбанк	9
Піреус-банк МКБ	9
Банк Кіпру	10
“Розрахунковий центр”	10
“Демарк”	10

Таблиця 10. Вклади населення в структурі зобов'язань окремих банків України на 01.01.2014 р.

Банківські установи зі значною питомою вагою вкладів населення у структурі зобов'язань (≥ 60%)	Значення показника, %	Значення показника, тис. грн.
Акцент-банк	84	1 639 366
"Конкорд"	81	22 675
Платинум-банк	77	4 152 579
"Михайлівський"	77	139 200
Метабанк	75	465 411
"Український фінансовий світ"	72	837 397
Промекономбанк	68	583 996
Фінексбанк	64	51 878
Актабанк	64	2 791 069
Правекс-банк	63	2 136 533
Прокредит-банк	62	1 340 220
"Кредит-Дніпро"	61	3 241 187
ОКСІ-банк	61	174 492
Марфін-банк	60	1 147 094
Перший інвестиційний банк	60	593 135
Індустріалбанк	60	1 088 222

коштів фізичних осіб у структурі зобов'язань усіх банків України становила 41% (на 01.01.2013 р. – 39%).

Натомість таблиця 11 містить перелік банків, котрі мають найбільш позитивну чи негативну динаміку вкладів населення за 2013 рік. Слід зауважити, що для банківської системи в цілому за 2013 рік збільшення коштів населення становило 72 млрд. грн., або 19%. При цьому за 2012 рік відбулося зростання коштів фізичних осіб на 59 млрд. грн., що у відносних величинах також становило 19%.

Принагідно зауважимо: якщо суттєве зростання вкладів населення за звітний період однозначно позитивно характеризує банк як привабливий з точки зору роздрібних клієнтів, то скорочення пасивів фізичних осіб не є безумовною ознакою якихось негараздів, адже може свідчити про зміну маркетингової політики на більш помірковану, проявляючись у зниженні банком відсоткових ставок, що стимулює тимчасовий вплив вкладів населення.

Дані, наведені в таблиці 11, також свідчать про майже подвоєння обсягу вкладів населення Дельта-банку на тлі відповідного їх зменшення в Кредитпромбанку, Омега-банку та АСТРА-банку.

Абсолютний розмір власного капіталу є найголовнішим окремо взятим показником "здоров'я" та надійності банку. За 2013 рік власний капітал банківського сектору економіки зріс (очевидно, за рахунок активного фор-

мування страхових резервів і наявності поточного прибутку) на 22 млрд. грн., або на 13%, і на 01.01.2014 р. становив 193 млрд. грн. Нагадаємо, за 2012 рік відбулося зростання капіталу на рівні 15 млрд. грн., або на 9%.

Таблиці 12 і 13 містять перелік банківських установ, котрі мають найбільші та найменші обсяги власного капіталу, і банків, які демонструють найкращу та найгіршу динаміку його зростання.

З точки зору бухгалтерського обліку банківський капітал є залишковою вартістю активів після вирахування всіх банківських зобов'язань. Таким чином, чим більший розмір власного капіталу, тим надійнішим (за інших незмінних умов) є банк. Виходячи з цього, наведені у верхній частині таблиці 12 банківські установи станом на 01.01.2014 р. можна вважати найбільш захищеними від потенційних ризиків.

Дані, наведені в таблиці 13, також

Таблиця 11. Динаміка вкладів населення за 2013 рік

Банки – лідери із залучення вкладів населення (≥ 1 млрд. грн.)	Значення показника, тис. грн.	Приріст, %
Приватбанк	20 846 719	24
Дельта-банк	12 782 865	96
Ощадбанк	6 073 528	20
Дочірній банк Сбербанку Росії	4 907 345	54
ВіЕйБі-банк	4 033 218	63
"Надра"	3 443 686	111
"Фінанси та кредит"	3 066 241	35
"Фінансова ініціатива"	2 855 078	165
Імексбанк	1 812 301	60
Платинум-банк	1 608 897	63
Укресімбанк	1 463 514	9
Златобанк	1 077 572	58
Перший український міжнародний банк	1 023 841	10
"Київська Русь"	1 012 472	34
"Русский стандарт"	1 002 234	136
Банки, які суттєво скоротили обсяги вкладів населення (≥ 20%)	Приріст, %	Значення показника, тис. грн.
Український банк реконструкції та розвитку	-100	-3 380
Кредитпромбанк	-99	-4 708 317
АСТРА-банк	-95	-378 977
Грін-банк	-82	-14 991
Кредит-оптима-банк	-75	-50 719
Фінанс-банк	-70	-6 394
Класик-банк	-70	-26 635
Комерційний індустріальний банк	-57	-25 706
Унікомбанк	-55	-9 666
Омега-банк	-50	-1 775
"Український капітал"	-34	-60 453
Брокбізнесбанк	-30	-2 389 184
"ТК-кредит"	-22	-15 721
Експобанк	-20	-164 463
"Кредит-Дніпро"	-20	-810 336

свідчать про значне збільшення власного капіталу Дельта-банку на фоні відповідного радикального його скорочення в Кредитпромбанку, Омега-банку та АСТРА-банку. Причини такої динаміки описано вище.

Абсолютний розмір фінансового результату (див. таблицю 14) є одним із головних показників діяльності будь-якого суб'єкта підприємництва. За підсумками 2013 року абсолютна більшість (160) вітчизняних банків мала додатне значення цього показника, поточні збитки констатували лише 20 банківських установ. При цьому за 2012 рік кількість прибуткових банків становила 156, збиткових – 19.

Що ж до банківської системи в цілому, то значення фінансового результату за 2013 рік для неї становить 1.4 млрд. грн. Нагадаємо, що за 2012 рік прибуток становив 4.9 млрд. грн.

Таблиця 12. Обсяг власного капіталу окремих банків України на 01.01.2014 р.

Банки з найбільшими обсягами власного капіталу (≥ 2 млрд. грн.)	Значення показника, тис. грн.
Ощадбанк	20 455 511
Приватбанк	20 311 621
Укресімбанк	18 083 276
Укрсоцбанк	8 667 738
Райффайзен-банк "Аваль"	7 236 738
Промінвестбанк	5 384 190
Перший український міжнародний банк	4 652 300
Укргазбанк	4 522 482
Альфа-банк	4 198 756
"Надра"	4 032 299
Дочірній банк Сбербанку Росії	3 666 785
Родовід-банк	3 618 351
ОТП-банк	3 359 401
Дельта-банк	3 325 344
ВТБ-банк	3 206 944
Укрсиббанк	2 650 275
Фідобанк	2 522 060
"Фінанси та кредит"	2 108 622
ВіЕйБі-банк	2 101 868
"Фінансова ініціатива"	2 060 108
Банки з найменшими обсягами власного капіталу (≤ 100 млн. грн.)	Значення показника, тис. грн.
Кредит-оптима-банк	68 673
Інтербанк	71 173
Український банк реконструкції та розвитку	81 168
"Траст"	82 401
"Народний капітал"	84 423
"Фамільний"	84 474
Регіон-банк	86 837
"Новий"	87 263
Грін-банк	89 638
"Альянс"	90 376
"Траст-капітал"	92 919
Артем-банк	95 455
Прайм-банк	95 815
Акордбанк	98 761

Таблиця 13. Динаміка власного капіталу окремих банків України за 2013 рік

Банки, які суттєво збільшили обсяги власного капіталу (≥ 200 млн. грн.)	Абсолютне зростання, тис. грн.	Відносне зростання, %
Ощадбанк	2 337 365	13
Приватбанк	2 010 860	11
ВіЕйБі-банк	901 856	75
Райффайзен-банк "Аваль"	890 710	14
Укргазбанк	707 932	19
Дочірній банк Сбербанку Росії	566 192	18
Всеукраїнський банк розвитку	447 726	124
Перший український міжнародний банк	437 468	10
Дельта-банк	315 078	10
Південкомбанк	241 072	64
Укресімбанк	227 083	1
Міський комерційний банк	226 142	107
"Фінанси та кредит"	225 156	12
Банки, обсяг власного капіталу яких зменшився на ≥ 10%	Відносне зниження, %	Абсолютне зниження, тис. грн.
Кредитпромбанк	-94	-1 936 562
АСТРА-банк	-86	-986 469
Омега-банк	-56	-138 690
Піреус-банк МКБ	-33	-202 100
Кредит-Європа-банк	-28	-140 431
ІНГ-банк Україна	-21	-448 035
ВТБ-банк	-21	-843 911
Правекс-банк	-12	-150 432
"Форум"	-11	-162 345

Додатковим негативним чинником для подальшого розвитку банківської системи є **непокритий збиток минулих років** у розмірі понад 48 млрд. грн.

Збитковість банку протягом звітнього періоду може бути викликана низкою об'єктивних причин, серед яких:

- необхідність формування страхових резервів під активні операції (у тому числі й "нові" кредити);
- стрімке зростання портфеля відносно "дорогих" роздрібних депозитів;
- підвищення відсоткових ставок за депозитами з метою збереження необхідного обсягу портфеля пасивів;
- розширення мережі відділень тощо.

Для великого й адекватно капіталізованого банку одноразова (за один рік) фіксація збитку також не є чимось аномальним і критичним. У переліку збиткових банків також є новостворені протягом 2013 року банківські установи: "Михайлівський", Держзембанк, Інвестиційно-трастовий банк, "Портал". Зрозуміло, що протягом першого періоду розвитку банку наявність збитку також є цілком нормальним явищем і в жодному разі не характеризує банк однозначно негативно.

Прибутковість активів за звітний

Таблиця 14. Фінансовий результат окремих банків України за 2013 рік

Банківські установи зі значним розміром поточного прибутку (≥ 50 млн. грн.)	Значення показника, тис. грн.
Приватбанк	1 873 392
Укргазбанк	1 001 973
Райффайзен-банк "Аваль"	730 045
Ощадбанк	678 784
Дочірній банк Сбербанку Росії	572 788
Сітібанк	483 374
Перший український міжнародний банк	444 933
Креді Агриколь-банк	368 745
Дельта-банк	302 701
Укресімбанк	198 616
ОТП-банк	117 293
Кредит-Європа-банк	105 816
ІНГ-банк Україна	76 122
ВіЕс-банк	65 157
Експобанк	65 059
Прокредит-банк	58 745
"Південний"	57 089
"Русский стандарт"	56 499
Банківські установи, які мали поточні збитки	Значення показника, тис. грн.
Промінвестбанк	-2 575 269
Кредитпромбанк	-1 995 145
"Форум"	-976 146
Омега-банк	-381 548
ВТБ-банк	-194 042
БМ-банк	-173 897
Піреус-банк МКБ	-173 007
Родовід-банк	-70 298
Правекс-банк	-66 115
Кредит-Дніпро	-23 013
Брокбізнесбанк	-19 620
"Український фінансовий світ"	-9 868
"Новий"	-8 251
Профінбанк	-5 191
"Михайлівський"	-3 437
Держзембанк	-2 911
Укргазпромбанк	-1 942
Інвестиційно-трастовий банк	-1 614
"Портал"	-1 129
"Український капітал"	-1 034

період визначається як відношення фінансового результату до середньої суми активів за звітний період. Значення цього показника за 2013 рік для банківської системи в цілому дорівнює 0.1%. Що ж до окремих банківських установ, які мали найбільші значення цього показника, то відповідні дані наведено в таблиці 15.

Прибутковість капіталу за звітний період визначається як відношення фінансового результату до середньої суми власного капіталу за звітний період. Значення цього показника за 2013 рік для банківської системи в цілому становило 0.8%.

Таблиця 16 містить перелік банківських установ, які мають найвищі значення даного показника.

Банк, як і будь-яка інша комерцій-

Таблиця 15. Прибутковість активів окремих банків України за підсумками 2013 року

Банківські установи, які мали прибутковість активів ≥ 1% за рік	Значення показника, %
"Альянс"	10.7
Сітібанк	8.6
Кредит-Європа-банк	7.2
Укргазбанк	4.5
"Ренесанс-капітал"	4.0
"Центр"	3.9
Кредитвестбанк	3.7
ВіЕс-банк	2.9
Креді Агриколь-банк	2.7
Прокредит-банк	2.5
Експобанк	2.3
Радикал-банк	2.3
Полтава-банк	2.2
Дочірній банк Сбербанку Росії	1.8
"Русский стандарт"	1.8
Райффайзен-банк "Аваль"	1.6
ТАС-комбанк	1.6
Перший український міжнародний банк	1.4
Промислово-фінансовий банк	1.4
КСГ-банк	1.3
СЕБ-корпоративний банк	1.3
Прайм-банк	1.2
Дойче-банк ДБУ	1.2
Інвестбанк	1.0
Приватбанк	1.0

Таблиця 16. Прибутковість капіталу окремих банків України за підсумками 2013 року

Банківські установи, які мали прибутковість капіталу ≥ 5% за рік	Значення показника, %
Сітібанк	53.7
Кредит-Європа-банк	24.9
Укргазбанк	24.0
Креді Агриколь-банк	22.9
"Русский стандарт"	22.0
Радикал-банк	21.9
"Альянс"	20.9
Прокредит-банк	19.2
Експобанк	18.6
Дочірній банк Сбербанку Росії	16.9
"Ренесанс-капітал"	16.0
Кредитвестбанк	13.9
ВіЕс-банк	12.8
ТАС-комбанк	12.5
Полтава-банк	12.2
Дойче-банк ДБУ	10.8
Райффайзен-банк "Аваль"	10.7
Міжнародний інвестиційний банк	10.2
Перший український міжнародний банк	10.0
Укрбізнесбанк	9.7
Приватбанк	9.7
Дельта-банк	9.6
Платинум-банк	8.6
Міський комерційний банк	8.1
Акцент-банк	5.7
Всеукраїнський банк розвитку	5.6
"Кліринговий дім"	5.4
Інвестбанк	5.1

на структура, що працює з метою отримання максимального прибутку в інтересах своїх власників, повинен щоквартально сплачувати податок на прибуток. Обсяг **витрат на сплату податку на прибуток** усієї банківської системи за 2013 рік становив 1.6 млрд грн. (за 2012 рік – 379 млн грн.).

Отже, таблиця 17 містить перелік банків, які сплатили до бюджету найбільші (≥ 10 млн грн.) суми податку на прибуток протягом 2013 року.

Останніми роками держава в особі Національного банку України послідовно та неухильно дотримується політики поступової дедоларизації економіки. Якщо точніше – йдеться про перелік переважно непрямих інструментів, спрямованих на стимулювання активно-пасивних операцій у національній валюті: зміну вимог до формування резервів під активні операції та нормативи обов'язкового резервування залучених коштів, які заохочують банки залучати і розміщувати кредити й інвестиції передусім у національній грошовій одиниці. Така політика, безумовно, має підвищити рівень захищеності економіки від зовнішніх факторів та курсових коливань різного походження. Як наслідок станом на 01.01.2014 р. **питома вага валютних кредитів** скоротилася до рівня 35% загального кредитного

Таблиця 17. Банки, які сплатили до бюджету найбільші (≥ 10 млн грн.) суми податку на прибуток протягом 2013 року

Назва банку	Сума податку на прибуток, тис. грн.
Приватбанк	278 336
Ощадбанк	278 222
Райффайзен-банк "Аваль"	245 679
Укресімбанк	128 800
Креді Агриколь-банк	99 498
ОТП-банк	88 770
Перший український міжнародний банк	88 242
Сітібанк	76 371
Укрсоцбанк	70 866
ВіЕйБі-банк	67 438
Дочірній банк Сбербанку Росії	65 236
Укрсиббанк	49 281
"Надра"	37 554
ВТБ-банк	33 113
Альфа-банк	33 047
Прокредит-банк	29 795
"Русский стандарт"	15 476
Платинум-банк	14 636
ВіЕс-банк	14 525
"Південний"	12 657
ІНГ-банк Україна	12 409
Всеукраїнський банк розвитку	11 454
Укрбізнесбанк	10 292

портфеля порівняно з 37% на початок минулого року. Відповідно **частка валютних зобов'язань** українських банків за 2013 рік знизилася з 52% до 46%, у тому числі **частка валютних пасивів населення** – з 51% до 43% від загального обсягу залучених коштів фізичних осіб. Таким чином, заходи Національного банку, спрямовані на поступову переорієнтацію кредитно-грошової системи на активно-пасивні операції в національній валюті, можна назвати досить успішними.

На превеликий жаль, курсові коливання в лютому – березні 2014 року звели нанівець позитивні наслідки політики Національного банку, спрямованої на подолання залежності від негативних зовнішніх чинників.

За підсумками 2013 року абсолютна більшість українських банків мала помірні значення питомої ваги валютного кредитного портфеля, валютних зобов'язань та валютних вкладів. Таблиці 18–19 містять перелік банків, які станом на 01.01.2014 р. фіксують значний вплив активно-пасивних операцій у валюті на структуру власних балансів.

ВИСНОВКИ

1. Ключовим чинником здоров'я та безпеки банківської системи держави є її мінімальна залежність від негативних зовнішніх чинників, насамперед від курсових коливань іноземних валют. В останні роки держава в особі Національного банку України послідовно впроваджує низку заходів, спрямованих на зниження в структурі банківських активів і пасивів частки ва-

Таблиця 18. Питома вага валютних кредитів у структурі кредитних портфелів окремих банків України на 01.01.2014 р.

Банківські установи зі значною часткою валютних кредитів у структурі кредитних портфелів (≥ 60%)	Значення показника, %	Значення показника, тис. грн.
Кредит-Європа-банк	81	664 231
Дочірній банк Сбербанку Росії	80	20 744 404
Кредитвестбанк	76	245 401
ІНГ-банк Україна	75	4 960 380
Промінвестбанк	67	19 016 321
Універсал-банк	64	2 355 261
"Фамільний"	64	15 574
"Актабанк"	63	1 568 754
Банк Кіпру	62	973 943
Міжнародний інвестиційний банк	62	704 093
"Петрокомерц-Україна"	62	390 120
Банк інвестицій та заощаджень	61	1 086 486
ВТБ-банк	60	11 235 319

Таблиця 19. Питома вага валютних пасивів у структурі зобов'язань окремих банків України на 01.01.2014 р.

Банківські установи зі значною питомою вагою валютних пасивів у структурі зобов'язань (≥ 75%)	Значення показника, %	Значення показника, тис. грн.
СЕБ-корпоративний банк	89	573 002
ІНГ-банк Україна	88	7 077 825
БТА-банк	87	3 945 167
Дойче-банк ДБУ	85	1 391 454
БАНК "З/4"	83	3 112 577
"Фінансовий партнер"	80	740 126
Алекс-банк	80	856 732
Вернум-банк	80	272 563
Дочірній банк Сбербанку Росії	80	24 998 508
Кредит-Європа-банк	78	934 885
"Фамільний"	76	71 008
"Український капітал"	75	270 822
Банківські установи зі значною питомою вагою валютних вкладів у структурі залучених коштів населення (≥ 75%)	Значення показника, %	Значення показника, тис. грн.
"Фінансовий партнер"	99	89 941
Вернум-банк	90	136 861
Алекс-банк	86	187 662
Прайм-банк	86	49 814
Кредит-Європа-банк	86	16 908
Європромбанк	86	335 600
ІНГ-банк Україна	85	8 778
Фортуна-банк	84	733 359
"Портал"	83	1 752
"Фамільний"	81	8 203
"Порто-Франко"	78	381 126
Місто-банк	77	437 768
"Траст-капітал"	76	34 364

лютних ресурсів. Унаслідок цієї політики за 2013 рік частка валютних кредитів у структурі кредитного портфеля скоротилася із 37 до 35%, валютних зобов'язань банків – із 52 до 46%, у тому числі валютних пасивів населення – з 51 до 43%. Подальше дотримання цих заходів мало б мінімізувати негативний зовнішній вплив та оздоровити банківську систему, яка є наріжним каменем економіки. Натомість курсові коливання в лютому – березні поточного року елімінували позитивні наслідки політики Національного банку, спрямованої на подолання залежності від негативних зовнішніх чинників.

2. Рішення про співпрацю з тим чи іншим банком, безумовно, має прийматися з урахуванням всебічного аналізу об'єктивних показників його діяльності.

3. Аналіз структури балансу і звітних даних банку – лише один з етапів його діагностики. Жоден з описаних показників сам по собі, безвідносно до інших, не є остаточним свідченням стабільності чи негараздів у тій чи іншій банківській установі.